

Sygn. akt V CSK 401/14

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku "E. " Spółki z o.o. w J.
przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta J.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 lutego 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w J.
z dnia 6 marca 2014 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od wnioskodawcy na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 1350, - (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni „E.” sp. z o.o. z siedzibą w J. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w J. z 6 marca 2014 r. zmieniającego w całości postanowienie Sądu Rejonowego w J. z 8 listopada 2013 r. - którym stwierdzono, że wnioskodawczyni nabyła przez zasiedzenie z dniem 2 października 2005 r. własność nieruchomości stanowiącej działkę gruntu nr [...], obręb [...] o powierzchni 0,1734 ha - poprzez oddalenie wniosku o zasiedzenie.

Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Ustawodawca, wprowadzając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek prawny służący od prawomocnych orzeczeń, podkreślił, że jej celem jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rolą nie jest zatem korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. Ocena podstaw przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje w ramach tzw. przedsądu. Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należycie umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. czy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, i przyjmuje ją do rozpoznania, jeżeli jest spełniona przynajmniej jedna z nich. W art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przewidziano wymaganie przytoczenia i odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Kognicja Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania jest ograniczona i nie obejmuje oceny zasadności podstaw skargi kasacyjnej, zastrzeżonej dla Sądu orzekającego w innym składzie.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wnioskodawczyni oparła na przyczynie wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., podnosząc, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył art. 176 § 1 w zw. z art. 172 §§ 1 i 2 i art. 337 k.c. przyjmując brak możliwości zaliczenia do okresu posiadania nieruchomości przez wnioskodawczynię posiadania samoistnego wykonywanego przez jej poprzednika, tj. Przedsiębiorstwo Państwowe Zakłady Chemiczne „J.” z siedzibą w J. na gruncie Skarbu Państwa w dobrej wierze przynajmniej od dnia 1 lutego 1989 r.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, nie publ.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, nie publ.). Skarżący powinien nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym jego zdaniem Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią jurydyczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia. Uzasadnienie przedstawione przez skarżącą nie spełnia opisanych wyżej wymagań, ponieważ przytoczona argumentacja prawna pozostaje bez bezpośredniego związku z ustaleniami dokonanymi przez Sąd drugiej instancji. Problem zaliczenia posiadania poprzedników prawnych do biegu terminu zasiedzenia nieruchomości aktualizuje się tylko wówczas, gdy byli oni posiadaczami samoistnymi.

Dotyczy to także relacji pomiędzy Skarbem Państwa jako właścicielem nieruchomości a przedsiębiorstwem państwowym i jego następcami prawnymi. Jak wskazano w orzecznictwie w okresie obowiązywania zasady jednolitego funduszu własności państwowej stosunek prawny między Skarbem Państwa

a przedsiębiorstwem państwowym, sprawującym zarząd mieniem państwowym w zakresie władania gruntem, odpowiadał dzierżeniu w rozumieniu art. 338 k.c., (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08; z dnia 27 marca 2008 r., III CSK 329/07; z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05 - niepubl.). W części orzeczeń późniejszych Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że władztwo powyższe ma charakter swoistego posiadania zależnego. Zmiana kodeksu cywilnego dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. (Dz. U. Nr 3, poz. 11) nadała art. 128 k.c. nowe brzmienie stwierdzając, że własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Jego brzmienie nie uzasadnia przyjęcia, że z mocy prawa doszło do przekształcenia ich uprawnień (zarządu części mienia ogólnonarodowego) w prawo własności (por. uchwałę (7) Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, mającą moc zasady prawnej - OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118). Innymi słowy uznano, że jedynie nowo nabywane przedmioty własności stawały się własnością danej państwowej osoby prawnej, a mienie państwowe pozostające w jej władaniu (w różnych formach) pozostawało nadal własnością Skarbu Państwa. Ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321, z późn. zm.) z dniem 1 października 1990 r. uchyliła art. 128 k.c. we wskazanym nowym brzmieniu oraz art. 177 k.c. zawierający zakaz zasiadywania nieruchomości państwowych. Jednak dopiero ustawa z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464, z późn. zm.) przyznała z dniem 5 grudnia 1990 r. państwowym osobom prawnym, którym dotąd przysługiwało prawo zarządu, zdolność nabywania we własnym imieniu wszelkich praw majątkowych, w tym rzeczowych, uwłaszczając je na posiadanym mieniu, będącym dotychczas własnością państwową, prawem użytkowania wieczystego gruntu i prawem własności budynków oraz urządzeń (art. 2) oraz wstecznie potwierdziła prawo własności nieruchomości nabytych przez państwowe osoby prawne po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) stwierdzając, że od chwili nabycia stanowią one własność tych osób (art. 3). Inną kwestią jest możliwość skracania okresu posiadania prowadzącego do zasiedzenia za okres, w którym wyłączona była

dopuszczalność zasiedzenia nieruchomości państwowych Art. 177 k.c., przewidujący wskazany zakaz, obowiązywał do dnia 30 września 1990 r., a jego uchyleniu cyt. ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny towarzyszyły przepisy przejściowe (art. 9 i art. 10) przewidujące rozpoczęcie biegu zasiedzenia, co do zasady od wejścia ustawy w życie, z możliwością jego skrócenia o czas uprzedniego posiadania, z górną granicą oznaczoną, jako połowa terminu zasiedzenia. Obecnie - co do zasady - panuje zgoda w orzecznictwie, że ustalając okres posiadania w sposób wskazany w art. 10 cyt. ustawy, przy jego skracaniu na podstawie art. 176 k.c. uwzględnia się także okres posiadania poprzednika (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 1975 r., III CRN 421/74, OSNCP 1976, Nr 5, poz. 109, uzasadnienie uchwały (7) Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., III CZP 721/01, OSNC 2002, Nr 9, poz. 107). Niemniej jest to dopuszczalne tylko w stosunku do podmiotu będącego uprzednio posiadaczem, ale nie właścicielem gruntu, gdyż ten jako uprawniony z prawa własności z uwagi na konfuzję nie mógłby go obciążyć i w następstwie zasiedzieć. Konsekwentnie wyłączona jest możliwość przyjęcia, że posiadanie przez przedsiębiorstwo państwowe lub państwową osobę prawną - do czasu przyznania im samodzielnych praw podmiotowych - mogło doprowadzić do nabycia przez nie służebności na nieruchomościach państwowych w drodze zasiedzenia i odpowiednio do zaliczenia go do okresu zasiedzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 465/09 – nie publ.). Jakkolwiek, co do zasady, posiadanie zależne jednostronnie może zostać przekształcone w posiadanie samoistne prowadzące do zasiedzenia to samodzielna („samowolna”) zmiana charakteru władztwa musi być wyraźnie zauważalna, manifestowana na zewnątrz poprzez zachowanie posiadacza (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2012 r., IV CSK 117/12; z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 103/13 – nie publ.). Dobrą wiarę posiadacza wyłącza przy tym wiedza o rzeczywistym stanie prawnym (stanie własności) oraz jego niedbalstwo. Zgodnie przyjmuje się, że pozostaje w złej wierze osoba, która przy dołożeniu należytej staranności mogła się dowiedzieć w chwili uzyskania posiadania, bądź jego przekształcenia, że nie jest właścicielem nieruchomości.

Sąd Okręgowy w J. przyjął, że w okresie do 1 lutego 1989 r. przymiot posiadacza można było przypisać jedynie Skarbowi Państwa, nie przedsiębiorstwu państwowemu zarządzającemu nieruchomością w jego imieniu, a po 1 lutego 1989 r. Przedsiębiorstwo „J.” nie dokonało żadnych czynności manifestujących wolę przekształcenia posiadania zależnego w samoistne, stąd bieg zasiedzenia może być liczony dopiero od dnia sprzedaży i objęcia w posiadanie przez K.W. urządzeń wodnych (jazu stałego, jazu wylotowego z upustami płuczającymi i odcinkiem wlotowym do kanału M.) położonych na nieruchomości. Kwestie powyższe, tj. status posiadacza, charakter posiadania, rodzaj wiary posiadacza i termin zasiedzenia objęte są podstawą faktyczną rozstrzygnięcia, którą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany (art. 398¹³ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy i skoro nie znajduje potwierdzenia przyczyna oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w zakresie odnoszącym się do prawa materialnego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania. Stwierdzając sprzeczność interesów stron w rozumieniu art. 520 § 3 k.p.c. orzeczono o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie powołanego przepisu w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (tekst. jedn.: Dz. U. 2013 r., poz. 1150) i § 13 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst. jedn.: Dz. U. 2013 r., poz. 461).